

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető
minden közlemény
a szerkesztőséghez Nyomtató
utca 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnék.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek
s a lap megrendelésére és
szétküldésére vonatkozó összes
megkeresések **Karai Sándor**
tanárhoz (József Kir. herceg-utca
54. sz.) intézendők.

Áldozóesőtörtökön.

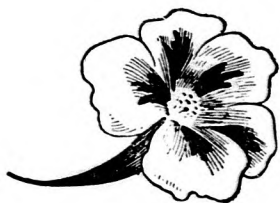
(A próba énekes könyvből.)

Zengjünk hálaéneket,
Mert Jézus, a nagy halott,
A sirokra fényt vetett,
A midőn feltámadott
És legyőzvén a halált,
Istenünkhöz mennybe szállt.

A halottnak szárnyat ölt
Halhatatlan szelleme,
Mennyben új test várja őt,
Új világ szebb reggele;
Új világ szebb reggelén
Jézusommal leszek én.

Feltöré a sirt Urunk
S diadalmat nyert nekünk!
Céltalan már nem futunk,
Megdicsőül életünk,
A síron túl vár reánk
Fenn a mennyben jobb hazánk.

Jézusunk, ó! légy velünk,
Hadd haladjunk jó úton,
Célt ne hagyj itt vesztenünk,
Mig a test a porba von;
A mennybe példád vezet,
Jézus, nyujts nekünk kezet!

Anthropolatria.

Megtartottuk tehát mai napon — május 21. 1905. — Knox János skót reformátor születésének 400-ados ünnepét, melyet püspöki felhívás folytán egyházmegyémbe — ápril hóban egyházlátogatásra indulásom előtt én is kihirdetem s melyre segédem távollétemben becsületesen el is készült s elmondta róla, a mi egy templomi óra keretében elmondható.

Kijövén azonban a templomból, önkéntelenül az jutott eszembe, hogy vajjon helyesen cselekszünk-e mi, midőn egyes reformátoraink emléknapiját templomainkban istenitisztelettel megünnepeljük?

Mert hogy a történelem az ő nevüket és tetteiket számunkra örök időkre emlékezetben hagyta: ez igen helyes és szükséges dolog volt úgy a tudósok, mint maga a reformátorok által megtisztított keresztyén vallástudomány érdekében; de hogy az ő emlékezetekre templomainkban ünnepeket tartsunk, ez némileg úgy tűnik fel, mintha a szentek canonisatiójában a katolikus atyafiakat akarnók utánozni.

Pedig hát éppen ők — a reformátorok — voltak azok, kik semmi dicsőségre nem vágyakozva úgy a magok, mint általában minden ember gyarló és bűnös voltát hirdették azt mondván, hogy megigazulunk „nem saját érdemünkért, hanem ingyen Isten kegyelméből, a

Jézus Krisztusban való hit által.“ És ha ők, mint az evangéliom hű magyarázói így hittek és vélekedtek, vajjon nem magok is tiltakoznának-e — ha élének — az ellen, hogy a templomi szószékről az ő nevüket hirdessük és dicsőítsük a helyett, hogy onnan egyedül csak Istent és az ő szent Fiát predikálnók, a ki megfeszítettet?

Igaz, hogy ők, mint az igének, a Krisztus evangéliomának hirdetői a legnagyobb hűséggel s határt nem ismerő bátorsággal, nem dicsvágyból, hanem teljes meggyőződésből végezték munkájukat, mint az apostolok, kiknek életük sem volt drága, csak hogy elvégezhessék a munkát, melyet az Ur reájuk bízott, de éppen az Ur mondta nekik is ama szavakat: „ha mindazokat megteszitek is, a mik nektek parancsoltattak, haszontalan szolgák vagytok, mert csak a mit tennetek kellett, azt cselekedtetek.“

Ez a dicsőségre nem vágyó puritán lelkület tehát ma sem engedné meg nekik, hogy helyeseljék a mi eljárásunkat, hogy őket — habár koronként is — ünnepeljük, sőt ünnepeljük idegen nemzetbeliek s talán olyanok is a templomban, kik közülök egyik vagy másíkról egész életükben semmit sem hallottak.

Ha egy nemzet megemlékezik a maga nagyjairól, jeleseiről születésük vagy haláluk napján, ez, mint polgári ünnepe azon nemzetnek, éppen nem kárhoztatható, sőt reá nézve lélek-

TÁRCA.

Nehéz idők.

Regény írta: *Dickens Károly.**

Igen tisztelt Közönség!

Attól tartok, hogy igen is világiasnak tűnöm fel, ha előre kijelentem, hogy nem szorosán egyházi még kevésbé theologiai kérdéssel kívánok ez alkalommal foglalkozni, hanem Dickensnek, a híres angol regényírónak egyik nem igen ismert regényét, a „Nehéz idők“-et óhajtom ismertetni. Azoknak, akik e kijelentésemre azt gondolják: hogy miért kezdjük és végezzük az ilyen estélyeket énekekkel, imádsággal ha közben ilyen egyháziatlan, ilyen nem vallásos dolgot is lehet tárgyalni, — azt ajánlom figyelmükbe, hogy ebben a munkában a szerző két olyan hibáját vagy ha úgy tetszik bűnét tünteti fel, korának mely a modern társadalomban is teljes mértékben megtalálható: a gyermekek szeretet nélküli nevelését és a munkások iránti keményszívűségét. Sőt ha a „Nehéz idők“-et olvassuk, nem világi embert képze-

* Ez a nagybecsű ismertetés az egészséges családi neveléssel foglalkozik és eredetileg a hódmezővásárhelyi prot. estélyen olvastatott fel.

lünk szerzőjének, hanem az emberismeret és ember-szeretet nagy mértékével megáldott, más belátású böles predikátort, a ki e művéhez alapigéket vesz fel a bibliából, talán a Példabeszédek könyve III. részének 3. és 4. és XV. részének 17. verseit s ezekre alapítja egész tárgyalását. A nevezett helyen a következő igék találhatók:

„Az irtalmasság és igazság ne hagyjanak el téged; kösd azokat a te nyakadra, ird be azokat a te szivednek táblájára. Így nyersz kedvet és jó előmenetelt Istennek és embernek szemei előtt.“

„Jobb a paréjnak étele, a hol szeretet van, mint a hizlalt ökör, a hol van gyűlölség.“

Dickensnek, mint általában minden nagy regényírónak műveiből mély erkölcsi tartalmat, rendkívül érdekesen — bár reánk nézve néhol nehézkesen — megalkotott jellemeket, különösen szépen festett női jellemeket találunk, mint Agnes „Copperfield Dávid“-ban, Florentine „Dombey és fia“ ban stb. Az ő jellemeit sem könnyen felejtjük el, akár komikus, akár komoly alakok, — mint a hogy bizonyára egész életében emlékszik Jókai méltán legnépszerűbb regényének, az „új földes úr“-nak fő alakjaira mindenki, a ki csak egyszer is olvasta.

Éppen abban áll a regényíró nagy fontosságú hivatása, valamint a regényolvasás kiváló feladata, hogy olyan nemeslelkű, derék egyéneket rajzoljon mint főszemélyeket, s mi olvasók olyan kedves és

emelő és tanulságos lehet, — de hogy más országai — sőt bármely nagy ember emlékére is templomi istenítisztelettel egybekötött ünnepélyeket tartunk még halála után századokkal is: ez szerintem oly anthropolatria, melyet éppen vallási szempontból nem lehet igazolni.

De hát így van ez a mai korban! Ma már sok olyan dolog divatos, a miben a régiebb puritánok megbotránkoztak volna. Így pl. volt-e valaha nagyobb címkórság, mint éppen korunkban, holott pedig 1848-ban a rendi alkotmány korszakában fennállott válaszfalak a különböző osztályok közt ledölvén s a szabadság, egyenlőség, testvériség evangyéliumi elve kimondatván, a címkórságot nem tűrő demokrata szellemnek kellene áthatni az egész társadalmat. De nem így van! Az arisztokrata szellem, — legalább hazánkban, ma sokkal nagyobb, mint valaha volt — még azon osztályoknál is, melyek régebben az arisztokraták osztályába nem is tartoztak, mint ezt azoknak divatos címkórságuk naponként igazolja. Bizony a régi puritánok közt is van most akárhány, kit a címkórság gyötör s méltán mondhatja a „Talmi aranykorunk“ írója: „*Régi puritánság jaj de hasra estél!*“

Ez a mai címkórság is tehát az anthropolatriára való törekvés színét viselvén önmagán, mi természetesebb, mint hogy a demokraták, különösen pedig az elégedetlen elemek szociális-

ták, anarchisták, reá mint bivaly a veres ingre úgy tekintenek s a mai társadalmi rendet — mely pedig a „szabadság, egyenlőség, testvériség“ evangyéliumi jelszavával dicsekszik — erőszakkal felforgatni akarják.

Hát csak jobb lesz nekünk is bele nem mennünk abba az anthropolatriába, a mely — a helyett, hogy a haladás útján előre vezetne — sokkal inkább csak nagyon is hátrafelé viszen s a mi különben is örök emlékezetű reformátorainkat, kik nem magukat, hanem a Krisztust hirdették, ne vigyük egyenként is a piacra, hogy azokat, mint valami szentképeket, a néppel is bámultassuk, — elég, ha rólok s az ő művekről a reformáció ünnepén — okt. 31-én — évenként együttesen megemlékezünk.

Segesváry József.

* * *

A nélkül, hogy megjegyzést tennénk a nt. esperes ur erős kálvinista felfogást tükröző cikkére közöljük ide vonatkozólag a második helvét hitvallás V. rész. 3. §-át, mely így hangzik:

„Következésképp' a mennyei szenteket, vagy megboldogultakat sem nem imádjuk, sem nem tiszteljük, sem segítségül nem hívjuk, sem az Atya előtt az égben szószólóink s közben járóinknak el nem ismerjük. Mert elég nekünk az Isten, és a Közbenjáró Krisztus; sem a tiszte-

vonzó alakok társaságában legyünk, a kiknek erkölcsi tisztasága, nemes tettei a magunk életében, tetteiben is hatással legyenek.

* * *

Az említett regényben, a mint láttuk, két erkölcsi fogatkozással ismerkedünk meg, a szeretet nélküli neveléssel és a munkások iránti keményszi-vűséggel. Az előbbinek megszemélyesítője Gradgrind Tamás, a másiké Bounderby Jósias, később az előbbinek veje.

Tamás urat szerzőnk „kitűnő gyakorlatiságú férfiu“-nak nevezi, mert a saját gyermekei nevelésében, valamint látogatásai alkalmával az iskolában, csak a tényeket kívánja érvényesíteni, ezek fontosságát sőt kizárólagos érvényességét köti szívére a tanítónak. Gyermekeinek mindenféle tudományt (mint beteges felesége mondja: mindeuféle *ologiát*) tanított, úgy hogy ezek a jelesség példányképei lesznek. „Legzsengébb koruktól kezdve leckéztettek, hajhászva mint kis nyúlak. Miheiyt annyira voltak, hogy egyedül szaladgálhattak, a tanuló szobába hajtattak. Az első tárgy, melylyel érintkezésbe jöttek, vagy melyre emlékeztek, egy nagy fekete tábla volt, melyre egy száraz prikolics kisértetes fehér ábrákat rajzolt krétával.“ Tanúlják tehát a tudományokat, de nem hallanak semmit, a mi kedélyöket táplálná: nem hallanak mesét, nem ismernek kis verseket, sőt atyjok meg azt is megtiltja egyikőjüknek, hogy csudálko-

zók. „Ez volt a rugója azon gépi mesterség- és titoknak, miszerint az ész neveltessék, nem gondoskodva az érzések és indulatok műveléséről. Ne csudálkozzál! Összeadás, kivonás, sokszorozás és elosztás által végezz mindent és soha se csudálkozzál!

De ő maga mégis csudálkozik, sőt csaknem kétségbe esik nevelési rendszerének csalhatatlansága felől, midőn lája, hogy két legnagyobb gyermeke bekandikál a városba érkezett cirkusz kerítésén, s egész megütközéssel veszi tudomásul gyermekei engedelmességét. Természetes, hogy a gyermekek nem érzik boldogoknak magokat a „kitűnő gyakorlatiságú“ nevelés járma alatt. Ezt bizonyítja a kihágáson kívül egyik beszélgetésök is, a mely mutatja, hogy valami hiányt éreznek magukban és magok körül; hogy a tényeken és tudományokon felül még van valami, a mi után vágyakoznának, de a mit ilyen nevelési rendszerrel nem érhetnek el, nem ismerhetnek meg soha.

Ez a vágyakozás tűnik ki akkor, mikor Tamás úr leányát Luizát feleségül kéri a regény másik fő alakja Bounderby úr, gyáros és bankár, és az apa ezt a tényt tudomására hozza leányának. Ez is csak üzletkötés számba megy. Szeretetről, becsületről szó sincs. Csak az a fő, hogy tudományokban jártas és elég gazdag a leány „kiválóan gyakorlati“ és igen gazdag a férfi. Hogy 30 esztendő kütönbőség van köztök, ellenben a vonzalomnak egy szikráját sem érzik egymás iránt: az mid mellékes! De a gondos

letet, mely egyedül az Istent, és Fiát illeti, másokkal nem közöljük; nyíltan kijelenti Isten: Az én dicsőségemet másnak nem adom. Péter is azt mondja: Nem adatott más név az ég alatt az embereknek, a mely által kellene megtartatnunk: hanem csak a Krisztus neve. Kiben a kik valóban megnyugosznak, kivüle senkit mást nem keresnek. Azonban a megholt szenteket sem meg nem vetjük, sem róluk illetlenül nem ítélünk. Mert megismerjük, hogy ők a Krisztusnak élő tagjai és az Istennek baráti, kik a testet és a világot dicsően meggyőzték. Szeretjük azért őket, mint atyánkfiat, tiszteljük is, de nem Istent illető tisztelettel, hanem jó emlékezet és méltó dicsérettel. Továbbá követjük őket, mert hitök s jócselekedeteik követői és az örök üdvösségnek velük együtt örökösei lévén, velök az Istennél mind örökké együtt lakni s a Krisztusban örvideni buzgó vágy és könyörgéssel óhajtunk. És e részben helyeseljük Augustin nyilatkozatát: Ne álljon vallásunk megholt emberek tiszteletében, mert ha szentül éltek, nem olyanok, hogy ily tiszteletre vágyának, hanem azt kívánják tőlünk tiszteltetni, a kinek kegyelme által megvilágosítottán örülnek, hogy kiérdemelt jutalmuknak mi is részesei vagyunk. Meltánylandók hát, mint követendő példák, de valóságos kegyelettel éppen nem imádandók."

A hitvallás, ez a szabad felfogásu és hasonlíthatatlanul tömör kálvinista irat a felvetett

kérdésre is eligazít. Tartsuk magunkat hozzá és elkerüljük mind a két túlzást, a kegyeletlenséget és az anthropolatriát is. De éppen ez a nt. cikkíró úr célja, kit lapunk hasábjain örömmel üdvözlünk.

Szerk.

A zsinat és a tanárok.

Az országos református tanáregyesület közgyűlése Budapesten elégedetlenségét határozatilag is kifejezte a zsinatnak egynémely olyan törvényé váló végzése ellen, melyek a tanárookra nézve sérelmesek. E határozat, melyet a központi igazgatóság megbízásából hivatalosan tesztek közzé, a betérjesztett indítványokkal kapcsolatban a következő:

Kivonat

az országos református tanáregyesület 1905. április 26 és 27-én, Budapesten tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből.

12. szám Egyesületünk választmánya azokra az indítványokra terjeszt elő együttes javaslatot, amelyeket mostani zsinatunknak a tanárookra sérelmes határozatai ellenében adtak be *Lic. Rác Kálmán* pápai, *Csorba György* miskolci tagtársaink és a *magyarországi református egyház országos zsinatához intézendő fölterjesztés* alapján a következőket kéri:

1. hagyassék ki az elfogadott törvényjavaslat 521 §-ból az, hogy a tanárok a politikai pártküzdelmekben előfordulható tüntetésektől óvakodni kötelesek (Rác K.);

atya mégis megkérdezi leányától, hogy nem biztatott-e már meg valakit, nem ígérte e el kezét másnak? És erre a kérdésre már érzi a leány neveletésének hiányát; de azért elég nyugodtan kérdi: „Atyám, minő más ajánlat tétethetett volna nekem? Kit láttam én? Hol voltam én? Mik lehetnek szívemnek élményei? Mit tudok én, atyám, kedvtelésekről s ábrándokról, vágyakról s hajlamokról, lényem azon egész részéről, melyben ily légi dolgok tenyészhetek volna? Mikor menekülhettem én a feladatoktól, melyek bizonyíthatók, a tényektől, melyek kézzelfoghatók? „Te oly jó gondot viseltél rám, hogy soha sem volt gyermeked szívem. Oly jól neveltél, hogy soha sem volt gyermeked álmom. Oly bölcsen bántál velem, atyám, bölcsőmtől kezdve eddig az óráig, hogy soha sem volt gyermeki hitem, vagy gyermeki félelmem.“ És az apa, a helyett, hogy leánya szavait keserű szemrehányásnak tekintené, a helyett hogy érezné e belőlök hangzó fájdalmat: nevelési rendszerének dicsőítését hallja ki belőlök s kétszer is megcsókoltatja magát leányával, a ki aztán csakugyan Boudnerby nevéjé lesz. „Hiszen úgy is mindegy!“ mondja apjának a terv közlése alkalmával. Akár a száraz, lelketlen tények közt, akár a kevély, dicsekedő és durva férj mellett, egyformán örömtelen, kietlen élet vár reá.

Mindnyájan gondolhatjuk, hogy ez a házasság nem is lesz boldog. Boudnerby úrnak fontosabbak és kedvesebbek az üzleti ügyek, mint a felesége.

Midőn aztán házához olyan fiatal ember kerül látogatáiba, a ki rokonszenvét igyekszik megnyerni a fiatal asszonynak: ez tudatára ébred nevelése hiányosságának s hogy egészen boldogtalanná ne legyen, atyjához menekül, arra kérve, hogy mentse meg e nevelésen kívül álló eszközök által. Megható jelenet fejlődik ki kettőjük közt, a mint a fiatal nő elpanaszolja boldogtalanságát, az atya pedig kedvelt rendszerének hibás voltát legkedvesebb gyermekének szomorú sorsán látja át. Lehet-e keserűbb bírálat e rendszer ellen, mint a melyet leánya mond, harag nélkül, de határozottan: „A mit tanultam ketyelt, hitetlenséget, megvetést hagyott lelkemben, s bánkódást azért, a mit nem tanultam; és szomorú vigasztalásom csak annak elgondolásából állott, hogy az élet úgy is rövid és abban úgy is semmi sem érdemes küzdelem fáradságára és erőlködésére.“ Leánya e szavainak hatása alatt megvallja Gradgrind Tamás, hogy: „Az alap, melyen álltam, ingatag lett lábaim alatt. Egyetlen támaszom, melynek szilárdsága kétségtelennek tetszett előttem, egy pillanat alatt elenyészett.“ Sőt már érez is némi változást, mert kásőbb azt mondja: „azon sejtelmem van, hogy e háznál körülöttem némi változás ment lassanként véghez csupa szeretet és háladatosság által; hogy mit az ész meg nem tett s nem tehetett, a szív azt titkon megtette.“

Azonban a csapás, a mely a „kiválólag gya-

2 állittassék vissza az 529. §-ban a törvénytervezetnek a kötelezett tanórászámáról intézkedő rendelkezése (Rác K.);

3. a gymn. rendes tanárok fizetéséről intézkedő 531 §-a) pontjában ez a kifejezés: „korpótlékok és másnemű javadalmazási rendszer útján 30 évi szolgálat ideje alatt összesen legalább 2000 koronával emelkedjék.” — akként módosítassék, hogy a másnemű javadalmazási rendszer kihagyassék és a 30 év helyébe 25 év tétessék (Rác K.);

4. az igazgatótanácsról rendelkező 544 §. harmadik bekezdése hagyassék el, vagyis az egyházkerületi főiskolák igazgatótanácsainak is $\frac{1}{3}$ -át a tanárok alkossák (Rác K.);

5. töröltessék ki a 341 §. ez a kifejezése: „a törvényes rend elleni izgatás fegyelmi vétség.” (Rác K. és a máramarosszigeti főgymn. tanárkar.);

6. változtattassék meg az 521. és 533. §§ ban foglalt azon határozat, melyszerint a ref. gymn. és főiskolai tanárok csak protestáns nőt vehetnek feleségül (Csorba Gy.);

7. a zsinati törvény 323. §. b) pontjának azon kibővítése, melyszerint ezután a tanárok fegyelmi ügyeiben az első fokon ítélő bíróság az egyházmegei bíróság, hatályon kívül helyeztetve, továbbra is hagyassék érvényben az eddigi törvény, mely a tanárokat fegyelmi ügyekben első fokon az egyházkerületi bíróságok alá rendeli (máramarosszigeti főgymn. tanárkar).

Közgyűlésünk meggyőződés affelől, hogy a zsinat ügyrendje értelmében a már egyszer hozott határozatok többé tárgyalás alá nem vehetők s így meg nem változtathatók, hosszas vita után lemond arról, hogy a zsinathoz feliratot intézzen; nagy többséggel a választmány javaslatát fogadja el s ennek értelmében mély

sajnálattal fejezi ki affellett, hogy országos zsinatunkon a tanárokat illetőleg bizonyos retrograd irányzat nyilvánult, melynek hatása alatt nem egy olyan sérelmes határozat jött létre, amely a tanárok eddigi jogaival és szabadságával, sőt magával a szabadelvű felfogással is ellenkezik. Egyesületünk a mindnyájunktól érzett sérelmes határozatok ellenében a maga erkölcsi súlyával emeli fel szavát, s reméli, hogy egyetemes reformált egyházunk megfogja találni az alkalmas módokat arra, hogy a sérelmes intézkedéseket egyfelől a végrehajtás alkalmával bántó jellegűktől megfossza, másfelől pedig a legközelebbi zsinaton egyházi törvényeink közül végképpen kirekessze.

Kelt, mint fent.

E határozat közlésével kapcsolatosan van némi mondani valóm, nem a sérelmek feltüntetésére, hanem azok létrejövételére vonatkozólag. Az indítványozóktól sérelmeseknek tartott határozatok között elvégre lehet olyan is, amelyen nem minden tanár ütközik meg; viszont, ha sorra vennők a §§-at, találnánk még több olyan végzésre, amelyből kétségtelenül kiviláglik, főként az erdélyi tanárság eddigi jogainak nagyobb mérvű megnyirbálása. Ők az unió miatt szenvednek. Nagyobb szabadságukat és függetlenebb helyzetüket lassanként elveszítik a nivelláló köztörvény rendelkezéseinek fogva.

A tanárokat illető újabb, sérelmes intézkedések a zsinat nagy többségének legalább is nem kedvező hangulatát mutatják a tanárok iránt. Ez époly feltűnő, mint fájdalmas jelenség. Nekem véghetetlen nehezemre esik látnom azt, hogy én, aki Istentől nyert erőm javát egyházamnak és egyházamért áldozom, az egyház legfőbb törvényhozó testületétől mostoha elbánásban részesülök száz meg száz más

korlati“ férfit e magától is belátott keserű csalódásban érte, még súlyosabbá is lesz.

Még régebben magához fogadta Tamás úr a cirkusztól megszökött bohócnak kis leányát Ceciliát, a kit az író legtöbbször csak Sissynek nevez. Nem az emberszeretetet, nem az árva kis leány szomorú sorsán érzett részvét viszi őt e lépésre; inkább csak hasznót akar vele tenni házában, beteges felesége meg kisebb gyermekei mellett. Lenézi a leányát elhagyott apa egész foglalkozását, az egész komédiáscapatot; nagyon kevésre becsüli a leányt magát is, mert az iskolában nem tudja elmondani a ló értelmezését s általában gyenge tanulónak látszik. De Cecilia azt a szeretetet, a mely atyja iránt él benne, s arra kényszeríti, hogy a számára vett orvosszert, folyvást őrizze, apja visszaérkezését várja, átviszi Gradgrindékhez is, és ez a szeretet teszi kelleme-sebbé a kisebbik leány életét, ez idézi elő azt a változást, a melyről az apa fentebb idézett szavai szólottak. Sőt midőn Bounderbyné a kiállott izgalmak s a hazaútazása alatti kedvezőtlen időjárás következtében kapott betegségéből felgyógyul, s az idegen leány hatását látja a szoba csinos rendjén, hugának derült kedélyén: elhagyja eddigi közönyösségét sőt ellenszenvét s ennek a leánynak szeretetéhez folyamodik, mint egy mentő horgonyhoz. Megindítóan szép jelenet fejlődik aztán ki kettőjük közt. A fiatal asszony így jellemzi lelkiállapotát: „Tudod-e Sissy, mi vagyok én? Oly kevély és el-

átalkodott, oly zavart és meghasonlott, oly méltatlankodó és haragos minden és önmagam iránt, hogy bennem minden csak vihar, sötétség és istentelenség.“ „Rendíthetetlen szeretetének ártatlanságában és áldozatkész keble túláradásában az egykoron elhagyott leány gyönyörűséges szép csillag gyanánt ragyogott a másíknak sötét éjében.“ Luiza felemelte karját és a leálynak nyaka körül övezé, és másik karját is oda kulesolá. Aztán térdre ereszkedett és a földönfutónak leányába kapaszkodva, csaknem ájtatos tisztelettel nézett fel reá: „Bocsáss meg, szánj meg, segíts meg! Légy irgalommal nagy szükségem szenvedésemben s hadd nyugtassam fejemet szerető szivedre!“ — „Oh nyugtasd itt, kiálta fel Sissy, nyugtasd itt, kedvesem!“

Gradgrind Tamásnak dicséretére mondhatjuk, hogy volt szíve ahhoz, hogy leánya esetéből levonja a következtetést s midőn fia rossz útra téved, ellenben a lenézett vándor komédiások jó szívével meggyőződik: egészen megtér s mint az író mondja: „tényeit és számjait a Hit, Remény és Szeretet hatalmának veti alá s nem próbálja többé ezen égi hármasszülöttet poros kis malmain őrleni“

(Folyt. köv.)

tanártársammal együtt kik ugyanazt mondhatják el, amit én. A sérelmes határozatoknak ilyen hangulattól való származása bánt és aggaszt. Bánt az általánosítás egyes elszigetelt esetek révén, aminők mindenütt és mindenkor előfordulnak, anélkül, hogy törvényhozói beavatkozást igényelnének. Az ilyenre áll a latin közmondás: *medicina peior morbo*, s igaz amit *Fogarasi Albert* mondott a tanáregyesületi közgyűlésen, hogy t. i. lesz a törvényhozásnak alkalma meggyőződni arról, hogy a hozott határozatokkal nem azt a célt érte el, amelyet akart. Idézhetem ide vonatkozólag *Fejes István* valóban böles intelmét is: „kérem azokat, akik esetleg helytelen nézőpontból ítélik meg a tanárokat, hogy legyenek óvatosak, mert ha hivatott tanárok is sértve érzik magokat, az ránk nézve nem lehet kívánatos.“ (Sárospataki Lapok 1905. május 15-iki 20 sz.) A retorsió törvények nem a ragaszkodás, hanem az elidegenedés érzetét idézik elő.

A tanároktól leginkább nehézményezett 3 határozat, mely vonatkozik a kötelezett tanóraszámra, a fegyelmi bíróságra és a nősülésre, sajátságos előzmények után, egyik éppen minden előkészítés nélkül, ötletszerűen jött létre, s ez az, mely a tanárokat, az egyházkerületi főiskolákban működőkön kívül, fegyelmi ügyekben is az egyházmegyei bíróság alá rendeli. Ez nem volt a törvénytervezetben, a zsinaton tett indítványra hozatott. A tanóraszámra vonatkozólag azt a javaslatot iktatták a törvénytervezetbe, melyet tanáregyesületünk zsinati fölterjesztésében javasolt s mely az állami tanárok óraszámát vette tekintetbe. S itt el kell ismernünk, hogy a törvényjavaslat készítői a köznevelési és közoktatásügyi részben kellő figyelemre méltatták tanáregyesületünk kívánságait s ha a törvénytervezet változtatás és pótlás nélkül megy keresztül, ma e részben alig lehetne okunk a panaszra. De hát nem úgy történt. A konvent csaknem egészben meghagyta ugyan a tervezetet, de a zsinat sokképpen megváltoztatta — a tanárok hátrányára. Így változtatta meg a kötelező tanóraszámot is, visszatérve a korábbi törvényhez.

A házastárs megválasztását eddig minden belhivatalnoknál, még a lelkésznél is hallgatással mellőzte egyházunk s nem akarta kánonilag szabályozni a reformáció által életre keltett szoros egyéni szabadsághoz tartozó családalapítást. Ujabb egyházi törvényeinkben szó sincsen arról, hogy a belhivatalnokok csak prot. nőt vehetnek feleségül. Hallgatólág azonban elvárta az egyház tőlük első sorban, szinte példaadó módon, hogy a házastársak megválasztásánál miként az erkölcsi, úgy a felekezeti érdekeket is a leggondosabb figyelemre méltatják. Ezt elvárni lehet, de törvénybe iktatni egyenes megtagadása a protestantismus szellemének. Nem is találjuk ezt a reformáció korabeli kánon gyűjteményeinkben sem. Csak a Geleji Katona-féle kánonokban fordul elő a lelkészek szabadságának bizonyos korlátozása a hitvestárs megválasztásánál. A LXXXI-ik kánonban u. i. a papokra vonatkozólag ez olvasható: „unusquisque eorum vel virginem castam, vel vero viduam honestam, eamque orthodoxam, sibi in uxorem ducat.“ Ez a szatmárnémeti zsinaton uralkodó orthodox hierarchia türelmetlen megnyilatkozása. Ma is ilyen szellem szülné a reakciós törvényeket? Hinni is hihetetlen. „Ami elmúlt, többé vissza nem jő,“ — mondja a költő. Vagy talán több igazsága van böles Salamonnak, mikor azt hirdeti; „Ami volt

ugyanaz, ami ezután is leszen és nincsen semmi új dolog a nap alatt“? Igaz volna, hogy dekadens korszakot élünk?

A budai kánonok megint hallgatnak a házastárs választásról és azóta mindemanapig teljes volt e részben a szabadság. Csak a lelkiismerete kötött meg kit-kit, ez pedig erősebb az írott törvénynél. Hanem most valahol történik egy elszigetelt eset, mondjuk egy menthetetlen eltévelyedés. Nosza törvényt reá! A zsinatelőkészítő egyházalkotmányi bizottság megteszi a maga javaslatát a papokra nézve: feleségül evangélikus nőt vegyenek! Ez már ott van az egyházi törvénytervezetnek abban az első formájában (91. §.), melyet a Budapesten 1902. dec. 20—21-én ülésezett zsinati bizottság állított össze és *Zsigmond Sándor* bizottsági jegyző adott ki. Ezt küldözték szét megjegyzéstétel végett az egyházkerületeknek, egyházmegyéknek, tanárkaroknak stb. A törvénytervezet kiadott második formájában, melyet a Budapesten 1903. okt. 30. 31. és nov. 1-én ülésezett tizes bizottság állított össze, már nemcsak a lelkészekre (136. §-a), hanem a tanítókra is ki van mondva (467 §), hogy feleségül csak prot. vallású nőt vehetnek el. A tanárok még mindig immunisak. Kijött azonban ezután az egyházi törvénytervezet harmadik és végleges alakja a Budapesten 1904. ápril. 29. 30. és május 1 napjain ülésezett tizes bizottság összeállításában s ebben már ott van a gimnáziumi (521. §) és főiskolai (553. §) tanárookra is, hogy feleségül csak prot. nőt vehetnek el. Ez a törvénytervezet szolgál alapul a zsinati tárgyalásnak.

Világos ezekből, hogy a tanároknak előlegesen nem volt alkalmuk nyilatkozni a zsinati határozatokban kifogásolt, legfontosabb sérelmekre nézve. Ezt tették meg legközelebbi közgyűlésükön higgadt tárgyilagossággal, tiszteletteljesen a legfőbb törvényhozótestület iránt, de szívök mély keserűségével, őszinte érzésével s egyszersmind jó reménységgel és bizalommal. Vajha meghallanának és megértenének bennünket! S vajha megfontolná a zsinat, hogy nekünk nem minél több törvény-paragrafusra, hanem minél több lélekre és életre van szükségünk!

S. Szabó József,

az. orsz. ref. tanáregyesület
főjegyzője.

Knox János.

Irta: *Mac-Crie Tamás*. Fordította: *iff. Révész Imre*.

(Folytatás.)

Knox lelkési munkássága, melvet oly váratlanul kellett megkezdenie, épp oly hirtelen nemsoká félbe is szakadt. Egy francia flotta kevéssel ezután ostrom alá vette a St.-Andrews erődöt, s mivel a várórség kénytelen volt kapitulálni az összes benn-tartózkodókat s így Knoxot is, hadi fogságba vetették, majd átvitték Franciaországba, s a gályákra szállították. Itt megláncoltan kivoltak téve mindama meggyalázásoknak, amelyekben a pápisták az „eretneket“ szokták volt részeltetni. Végre 19 havi fogság után, mialatt úgy maga Knox, mint társai ellenálltak minden hitük megtagadását célzó kísértésnek, s fenyegetésnek, VI. *Eduárd* közbenjárására 1549. február havában megszabadultak; ekkor aztán

Knox átkelt Angliába, s itt a fejedelem, — kit életében oly sokan szerettek, halálakor oly sokan megsirattak — rögtön megtette egyik predikátorává E minőségben szolgált két évig *Berwick-ben* és *New-Castle-ben*, a következő két év folyamán pedig Londonba hitták meg, s ekkor a titkos tanács kinevezte a királyi káplánok közé (akiknek száma 6 volt.) Sőt később még a rochesteri püspökségre is kinevezést kapott, de ezt az előléptetést már nem fogadta el. Épp ez időtájt, még genfi útja előtt lett Knox teljes szíve-lelkéből presbyteriánussá. Öt évi angolországi tartózkodása után, mialatt *Cranmernek* segédkezet nyújtott a vallási és liturgiai téren megejtett egyházjavításban, nőül vett egy jó családbéli hölgyet *Boves Margitot* kivel berwicki tartózkodása idején kötött ismeretséget. De a derék *Eduárd* király halála, s a vérszomjas és vakbuzgó *Maria* trónralépte, nem-soká arra kényszeríté őt, hogy gondoskodjék élte biztonságáról. Az 1554. év januárjában már *Genfben* találjuk őt; itt *Kálvinnal* lépett barátságra, még pedig olyan barátságra, melynek aztán csak ama kiváló reformátor halálával szakadt vége. „Bár én a harc kezdetén — igyen ir ő ez időből — a kishitű és gyöngye katona szerepében mutatkoztam be, (s előlött itéljen a jó Isten) most mégis azon imádkozom, hogy vajha megint visszakerülhetnék a csaták tűzébe!” Ez esztendő végével a *majna-frankfurti* angol gyülekezet hitta meg igehirdetőjének; ám azon vizályok folytán, melyek itt az angol liturgia használata s különböző szertartások fölött támadtak, kénytelen volt elhagyni ez állását, s a rákövetkező évben már ismét Skócia partjain, a „csaták tűzébe” leljük őt. Ez alkalommal csak igen kevés időt töltött hazájában; sóhajtozva látta, hogy bár üldözés dül benne, a megváltásra még nem ért meg; s mivel épp ekkor kapott meghívást a genfi száműzött atyafiaktól 1556. júliusában visszatért e városba, s egész 1559. elejéig itt maradt. Ambár így édes hazájától nagyon távol volt, szíve folyton fájt honfi társai után, s tollát használta fel rá, hogy megpróbáltatásai között vigasztalja, s hitük állhatatos védelmére buzdítsa őket. Ez időtájt adta ki híres „*Első Harsonaszó*”-ját „a borzalmas asszonykormány ellen”, amelynek megírására a „véres Mária” zsarnoksága ösztönzé (igy hitták Anglia királynőjét a temérdek kivégzés miatt, mely uralkodása alatt végbement). Az asszonykormány ellen táplált nézeteiért, melyeket ebben az értekezésében miuden tartózkodás nélkül nyilvánosságra hozott, nem kis zaklatásokat kellett aztán szenvednie *Erzsébet* angliai, s evvel egy időben *Stuart Mária* skóciai uralkodása alatt. Midőn ekközben *Máriának*, az angol királynőnek halála, s a protestáns *Erzsébetnek* trónralépte végre kedvezőbb jövővel biztatte meg a reformátusokat, Knox is végbucsút vett *Genf* városától, s 1559. januárjában áthajózott hazájába. S most úgy találta, hogy Skócia immár teljesen megérett rá, hogy lerázza nyakáról Róma igáját, mely időközben már az egész nemzet előtt gyűlöletessé vált. A klérus fényűzésével, elfajultságával, elnyomó bánásmódjával az egész népet elidegeníté magától; nagyravágyásával és gögjével az előkelők haragját költötte fel, s a protestánsokon végbevitt számos borzalmas tette amelyeknek a koronája egy agg ember, névszerint *Mill Walter* elevenen való megégetése volt, rokonszenvet ébresztett a szenvedők iránt, s a régens királynő *Guise Mária* azon javaslata, hogy a protestánsokat

francia segélyvel kellene megfélemlíteni, felkölté bennök a régi skót hősiséget s hazaszeretetet. Miután Knoxot megválaszták *Edinburghba* predikátornak, számos nagyobb városban valóságos keresztes hadjáratot hirdetett a pápaság ellen. Férfias és hatásos predikációjának csudálatraméltó hatása volt: a nép nagy tömegekben fellázadt, leszaggaita a templomok képeit, s egypár helyt túlzóan fogva föl reformátorának kivánságát, s céljait, több kolostort kirabolt, avagy lerombolt. Végre a régens királynő halála után 1560. aug. 1-én összeült a skót parlament s megkezdvén a vallásügyi tárgyalásokat, azt kívánta a reformátoroktól, hogy nyujtsanak be eléje egy *hitvallást*, mely feltüntesse az ellentétet az ő hitök s a pápasok tévelygései között. Ezt Knox és segítőtársai hamarjában elkészítették, s mivel a pápas püspökök részéről semmi ellenzés nem történt, a parlament még ugyane hó 17-én elfogadta a *hitvallást* s úgy formalisan behozta az országba a protestáns hitet. Toldalékol ehhez a *hitvalláshoz* készített Knox még egy „*Disciplina-könyv*” című művet is azzal a céllal, hogy benne a skót református egyház alkotmányát rendszere. Az egyházalkotmánytervezet, melyet e könyvében tett közzé, határozottan presbyteriánus színezetű s közte s a genfi meg a francia egyházé között szembetünő a hasonlóság, hiszen mindössze csak annyi változtatás történt rajta amennyit a nemzetiséghez való alkalmazkodás elve megkívánt. A pápaság fölé nem helyeztek semmiféle felsőséget, bár eleinte, míg a presbyteriumok meg nem alakultak, bizonyos számú férfiakat: u. n. *superintendenseket* választottak, kiknek feladata az volt, hogy terjesszék az egyházat, s nagykerületek fölött egyetemes fölügyeletet gyakoroljanak; azonkívül szerveztek még egy másik egyházi hivatalt: a *theologia doctorát* — tanítóját — is. A lelkészt az egyház kormányzásában a vének intéző-testülete, a jövedelmek s az alamizsna kezelésében pedig a diakonusok támogatták. Mindeme tisztségek viselőit, miután a nép megválasztá őket, szabály szerint beiktatták hivatalukba. A törvénykező forumok a *sessiók*, a *presbyteriumok*, a *zsinatok*, s az *egyetemes gyűlés* voltak. A nyilvános istentiszteletet a *gyülekezeti rendtartás* — genfi minta után irt — könyve szerint tartották meg. Bár az egyház elfogadta ezen alkotmány-tervezetet, a polgári hatalom nem ismerte el formálisan. S ennek oka a nemesség s az előkelők szűkmarkuságában rejlett, mert ezek ellene mondtak Knox azon indítványának, hogy az egyházi jövedelmeket a kellő arányban elosztva fordítsák a vallás s a közoktatás céljaira.

(Folyt. köv.)

Az egyházi és világi rend harca, Sinai püspöksége.

(Folytatás és vége.)

Mindezen okok alapján az egyházkerületi gyűlés Sinai megválasztását nem tartván törvényesnek, kimondja: 1. A gyűlés eltiltja Sinait a püspöki hivatal gyakorlásától. 2. Az eddigi rendtartás szerint a főjegyző aláírásával és a püspök pecsétje alatt minden egyházmegyével közlendő az eset, s felhivandók, hogy jun. 28-ára minden predikátor és „világi

potiorok⁴ voksoljanak a püspökre. A currens egy példányát az esperesnek, egy példányát az egyházmegye coadiutor curátorának kell küldeni. Az esperes a lelkészek, a coadiutorok a világiak voksait hozták be. 3. A királynak jelentést kell tenni, s kérni, hogy Sinai választását semmisítse meg, az egyházkerületet jogaiban tartsa meg, ilyen felterjesztést az ágenshez az egyházkerület pecsétjével stafétával kell küldeni. 4. A többi egyházkerületeket is értesíteni kell, s kérni, hogy ne higgyek, amit Sinai ír, s püspöknek ne ismerjék el, a tiszántuli egyházkerület kérését pedig a királynál ők is támogassák. 5. Sinai Miklósnak inhibitiót kell küldeni, melyben a püspöki hivatal gyakorlásának eltiltását tudtára adják.

Sinai azonban az inhibitiót nem fogadta el, s az azt átadó deputatusokat durván megtámadta. Főris Ferencz nagybányai esperesnek ezt mondta: „Hallja kend, kend nem capax, hogy engem, püspökjöt eképpen illudáljon és infestáljon.“ Erre az esperes azt mondta, hogy nem ismeri el őt püspökjének, mert törvénytelenül választották meg. Sinai még inkább tűzbe jövé, így szólt: „Megmutatom, hogy meg fog kend esmerni püspökjének.“ Az asztalra letett inhibitiót sok ízben felkapván, az esperesnek vissza vetette, hol kalapjába, hol hóna alá nyomta ilyen szókkal: „Vigye vissza kend, nekem nem kell, senkitől semmi admonitiót nem acceptálok. De Józsa Gábor mindannyiszor visszatette az inhibitiót az asztalra, mire Sinai ezt mondta; „Hallja kegyelmed, az én házamban én senkinek nem engedem meg, hogy én rajtam erőszakoskodjon, kegyelmedet én nem is tudom kiesoda és miesoda, mégis ilyen dolgokat mér az én házamban ellenem elkövetni stb.“

Majd a Sinai felesége is bejött, s a deputatusokat megtámadta, mire a deputatusok, hogy több méltatlanságot ne szenvedjenek, jó éjszakát kívánván, eltávoztak. De míg az utcaajtón ki nem mentek, mindig hallaniok kellett az utánok bocsátott moeskos és kisebbitő szokat: „De hiszen vége van már az uraknál mind a felebaráti, mind a keresztyéni szeretetnek, kegyességnek, vallásnak, mindennek.“ Főris Ferencz után meg azt kiabálta, hogy ballábu, mivel akkor lábfájása miatt sántított.

Másnap május 3-án a főgondnok jelentette a gyűlésnek, hogy Sinai Miklós az inhibitióriát valami eselédttől az ő házához küldte, a ki a levelet az udvarán egyik asszony ölébe dobván, elment. A főkurátor a kollégium sénéiorától küldte el ismét Sinainak, de a sénéiorától sem fogadta el Sinai, mire a sénéiornak megparancsolta a főkurátor, hogy vigye el még egyszer és hagyja ott. A sénéior el is vitte, de másnap reggel az irást a főkurátor házában egy vakablakában találták. A történeteket az inhibitióriára ráírván, ad acta tették.

Az esperesek még mindig úgy viselkedtek, mintha az ő gyűlésökön történt volna a törvényes püspökválasztás. Hécei és Ercsei esperesek a főjegyzőhöz elmenvén, azt mondták, hogy az „egyházkerületnek“ adja át a pecsétet és a levéltár kulcsát. A főjegyző azt felelte, hogy ő csak olyan superintendentialis gyűlésnek adja át a kulcsot, melyben egyháziak és világiak vannak jelen.¹

Az egyházkerületi gyűlés tagjai a levéltárat féltvén, elhatározzák, hogy minden irást kiszednek az almáriumokból s ládába rakván a főjegyző házához

viszik pro maiori securitate. Egri József nevű becsületes civis hirt hozott, hogy az ő házában beszélte két lelkész, hogy Sinai folytathatja már hivatalát, mert rövid idő alatt kezében lesznek az irások. Roszszat sejtve, délután a főkurátor néhány gyűlési taggal a consistoriális házhoz menvén, minden irást ládába raktak és átszállították a főjegyző lakására. Május 5-én pedig a királyhoz intézendő feliratot, s az egyházmegyékhez küldendő körlevelet készítették el.¹

Az új püspök választására beadott szavazatokat jun. 28-ára kellett az espereseknek és kurátoroknak behozni. A gyűlésen 16 férfi volt jelen az egyházi és 28 a külső státusból. A szatmári és szalontai egyházmegye Sinai püspöksége ellen protestált, a beregi, szatmári, és nagybányai egyházmegyék Sinai megválasztásának ellenmondottak, a világiak voksolási jogát elismerték. A szilágyi egyházmegye csak azt kifogásolja, hogy a nem nemes világiak is szavaznak, s panaszkodott, hogy a püspökök velök keményen bántak. A középszolnoki egyházmegye esperesének eljárását az előbbi szavazásnál helytelenítvén, szavazatait beküldte. Az érmelléki egyházmegye kikötötte, hogy „minden aprólékos nemesek és ekléziák voksát ne fogadják el, mire a gyűlés és ekléziák voksát ne fogadják el, mire a gyűlés azt mondta, hogy úgy tesz. A szabolcsi esperes első ízben azért szavaztatott, mert a főjegyző értesítését nem győzte várni, 13–14 szavazatot így is hozott be. A máramarosi egyházmegye kijelenti, hogy május 2-án tévedésből mentek deputatusai a Szilágyi Gábor házához, de a világiak kizárásának ott is ellenmondottak. Ugocea megye Sinaira szavazván, most újra nem szavaz. Több eklézia pedig az esperese mellőzésével beküldött nyilatkozatában kijelentette, hogy a világiak kizárásával választott püspököt nem ismeri el. Így nyilatkoztak: Bajom, Pércs, Bagos, Nádudvar, Konyár, Pályi, Ujfalú, Kaba, Báránd, Derecske stb. A debreceni lelkészek egy kivételével kijelentették, hogy Sinai választását nem tartják törvényesnek. A bihari esperes azt írta a lelkészeknek, hogy senki se menjen be jun. 28-án Debrecenbe, mert már van püspök. Néhány lelkész azonban mégis beküldte szavazatát. A békési egyházmegyéből senki se jelent meg, a nagykunsági esperes nem akar az egyházmegye előbbi határozata ellen szavazni, csak a világiak szavaznak.

Mindezek alapján kimondta az egyházkerület, hogy az új püspök választását és a világiak szavazatának elfogadását tartja helyesnek. Azonban a voksok összeszámlálásához csak nem akartak hozzá fogni. A királyhoz készítettek kérvényt melyben Sinai választásának megsemmisítését és az egyházkerületnek a „factiosusok molimenjei“ ellen való megvédést kérik. Felkérték a többi 3 egyházkerületet is hogy hasonló értelmű felterjesztést intézzenek a királyhoz. Az erdélyi főconsistorium azt írta levelében, hogy Sinait nem ismeri el, s a „vigyázata alatt való két egyházmegyének“ (szilágyi és középszolnoki) megparancsolta, hogy Sinait ne ismerjék el, hanem a főjegyzőre hallgassanak. A bécsi agens utján máj. 31-én a királyhoz beadott kérvényben vádolta az egyházkerület Sinait, hogy 1790-ben 1200 frtot költött el a kollégium pénzéből, mint deputatus olyan ügyben, mellyel nem volt megbízva, s most is némely esperesek által magát Bécsbe küldette, hogy miféle pénzből, nem tudják.

¹ U. o. 1791. évi márc. 3.

¹ U. o. 1791. márc. 4-én és 5-én.

Ezek után át akartak térni a voksok összeszámolására, de ezt a nagy fontosságú dolgot másnapra halasztotték. Junius 29-én ismét meghányják vetik a kérdést, pontokra szedték a püspökválasztás mellett és ellene felhozható érveket, s megegyeztek abban, hogy püspökválasztást nem halasztják el.

Ekkor a szokást követve megbízták 3 esperest és 3 coadiutor curátort, hogy a voksokat számlálják össze. Eredménye az lett, hogy Hunyadi Ferencz debreceni lelkészt és egyházkerületi főjegyzőt választották meg 325 szavazattal, melyek közül az egyháziak 224-et, a világiak pedig 201-et adtak be. A többi 113 szavazatból 19 a világiaké, a többi az egyháziaké volt, és több felé oszlott. Hunyadi Ferencz bizonyos okok miatt vonakodott a püspökséget elfogadni, de sok kérés és hosszas utatás után magát meggyőzöttetni engedte és térdre esvén, a szokott rendtartás szerint négy senior által kezöknek rá való vetésével és a jegyzőkönyvben levő imádság elmondásával felszenteltetett és a szokott esküvés formájával néhány szives vivát kiáltás közt törvényes superintendensi hivatalába beállítattott.¹

Sinai a történekekben meg nem nyugodván, még az új püspök választása előtt ismét elment Debrecenből, hogy felsőbb helyeken a maga ügyében eljárjon. Ezért az egyházkerületi gyűlés, mivel eltávolítását senkinek sem jelentette, állásától felfüggesztette, egyszersmind az új püspök megválasztása és Sinai választásának megsemmisítése ügyében a királyhoz előterjesztést készített.²

Az 1791. jun. 25-én tartott egyházkerületi gyűlésen azt is megtudták, hol járt Sinai. Az volt terve hogy Hécei és Ersei Sámuel esperesekkel magát Bécsbe kísérteti és a királynak mint megválasztott püspököt mutatja be magát. A két esperes nem ment el ugyan vele, de 600 rhénes frtot, mit az agentális kasszába kellett volna beadni, átadtak Sinainak, aki Eger felé vevén utját, Bécsbe ment és jun. 16-án az egyházkerületet vádoló panasziratát a királynak benyújtotta. A király azonban az egyházkerületnek a Sinai választása ügyében beadott jelentését előbb vévén, elhatározta, hogy az egyházkerületi gyűlés véleményét is meg hallgatja. Jun. 18-án kelt leiratában tehát értesítette az egyházkerületi gyűlést, hogy Békésmegye adminisztrátorát, Báró Orczy Józsefet, mint királyi biztost küldi Sinai ügyének megvizsgálására. A jul. 18-ra kitűzött terminusra azonban a többi egyházkerületek deputatusai el nem jöhethvén, a gyűlést jul. 25-re halasztották. A dunántuli egyházkerületből két követ, a dunamellékiből a püspök, a tiszáninneri püspök helyett a miskolci lelkész jelent meg. A gyűlésen b. Orczy József megbízó levelét felolvasták, mire a királyi biztos a két püspökválasztás lefolyásáról írásbeli jelentést kért. Majd „méltóztatott Ő Nagysága magát megalázni és személy szerint ezen konzistoriumban megjelenni és egy darabig praesideálni.“ Sinai hiveinek legsúlyosabb vádja az új püspök ellen az volt, hogy mint egyházkerületi főjegyző az egyházkerület jegyzőkönyveit 1760-tól fogva leírva meghamisította. A királyi biztos azonban a jegyzőkönyveket maga átnézvén, a vádat alaptalannak találta, majd Sinai hiveit megidézvén, felhívta őket, hogy állításaikat bizonyítsák, de kitünt, hogy

ezt csak másoktól hallották, majd a hir szerzőitől is kérdeztetvén, egyetlen adattal sem tudtak előállani.¹

Az 1791. aug. 8-án tartott egyházkerületi gyűlésen Ormós és Milesz professoroknak az egyházkerületi gyűlés meghagyta, hogy Sinai Miklóssal többé ne tárgyaljanak a kollégium ügyeiben, hanem intézék magok. A kollégium seniorának megparancsolták, hogy Sinainak fizetése címén semmit ne adjon a kollégium pénzéből, az oeconomus pedig ne esengessen neki, ha órát akar tartani.²

Az egyházkerület a Sinai dolgával lévén elfogalva, elkésett a zsinatra való előkészüléssel is. A többi egyházkerületnek már munkálatai is voltak készen, amikor a tiszántuli egyházkerület csak a készülés megkezdéséhez fogott abban a reményben, hogy a zsinat 1792. elején kezdődik. Azonban a király hirtelen 1791. szept. 12-re tüzte ki a zsinat idejét. Az egyházkerületi gyűlés nem tehetett mást, mint a többi egyházkerületek munkálatait tette tanulmány tárgyává. A zsinatra az egyházkerületek 25—25 tagot küldvén, a tagok számát az egyházmegyék közt azok nagysága szerint osztották el. Szó esett arról is, hogy a debreceni, bihari, békési, nagykunsági és ugoecsi egyházmegyékkel mit tegyenek, vajjon a Sinaihoz való ragaszkodás miatt a zsinatban való részvételre meghívják e. Végre abban állapotok meg, hogy azokat is meghívják. A kollégium seniorát Lazsik Mihályt, a miért ajánló levelét, amellyel az egyházmegyétől alamizsnát akart kérni, Sinaival az elmozdított püspökkel iratta alá, megfosztották az alamizsna gyűjtés jogától.³ A máramaros-ugoecsi egyházmegye kijelentette, hogy azt ismeri el püspöknek, akit a király elismer, Sinai az ugoecsi, debreceni, bihari, nagykunsági és békési egyházmegyék püspöknek tartván magát, ezekhez a zsinat ügyében körlevelet intézett. Már az ugoecsi és nagykunsági egyházmegyék eserben hagyták, a debreceni egyházmegye azonban őt választotta meg zsinati követnek. Több debreceni egyházmegyei eklézsia a hajduvárosi főkapitányt Jablonczai Petes Jánost választotta meg. Budai Ézsaiást, a contrascribát megbízták, hogy a kis auditoriumban Sinai Miklós helyett előadást tartson.

A királyi biztos 1791. okt. 23-án tudatta, hogy a király Sinai felfüggesztését helyben hagyta, de elmozdításának okairól jelentést kíván. Majd elküldte az 1791. okt. 18-án kelt királyi resolútiót, melyben a király a Sinai püspökké történt választását megsemmisítette, Hunyadi Ferencz püspököt pedig állásában megerősítette.⁴ Hátra volt még, hogy a királyi resolútiót egyházkerületi gyűlésen kihirdessék, ez még is történt 1792. febr. 21-én, a mikor az egyházkerületi gyűlés a királyi határozatot tudomásul vévén, Hunyadi Ferencz püspöki hivatalában végképpen megerősített.⁵

Ezzel véget ért a Sinai neve alatt indított ama mozgalom is, mely a világi elemet az egyházi ügyek intézéséből ki akarta zárni. Sinai azonban sorsába bele nem nyugodván, még hosszú ideig küzdött az egyházkerület ellen, végre az ügy Sinai nyugdíjazásával nyert befejezést.

¹ U. o. 1791. jul. 28-án 8 p.

² U. o. 1791. aug. 8-án 9. p.

³ U. o. 1791. szept. 8-án 1. és 6. p.

⁴ U. o. 1792. jan. 19-én.

⁵ U. o. 1792. febr. 21-én 1 p.

¹ U. o. jun. 29. 1. p.

² U. o. jun. 29-én 15. p. és 17. p.

A nagy küzdelmet fentiekben az egyházkerületi jegyzőkönyv alapján adtam elő, s ebből kiűnik a világi elem álláspontja. Ohajtandó, hogy alapos ítélet alkotása végett az egyházi elem álláspontját is megismerjük. Erre nézve részletes felvilágosítást ad az egész mozgalomban résztvevő Keresztesi Józsefnek: Krónika Magyarország polgári és egyházi közéletéből a 18. század végén című naplója. Részletesen ismerteti azon körülményeket is, melyek az ügynek előzményei voltak, de a melyekről az egyházkerületi jegyzőkönyv hiányosan emlékszik meg. Igen tanulságos az 1790. máj. 16-án tartott székelyhídi gyűlés leírása melyen ez Erdély határán levő 3 egyházmegye lelkészei a Bethlen Gábortól 1629-ben nyert armálisnak megerősítése ügyében a királyhoz deputatio küldését határozták el. A deputatio tagjai Hunyadi Sámuel, Héczei Dániel és Keresztesi József voltak.¹ Már jun. 27-én Keresztesi a pesti tartózkodás alatt azzal vádolja Hunyadi Ferencet hogy nem akar vele menni, mert hallotta, hogy a püspök halálához közel van, már pedig „az urak nütusán kell járni annak, a ki jó dolgot, azaz püspökséget kívánt.”² Az 1791 jan. 17-iki gyűlésről pedig még az öreg Szathmári P. István püspök életében megjegyzi, hogy „sokaknak szívök Sinai urhoz hajlott és a generális notáriustól (Hunyadi Ferencz) elidegenedtek, látván, hogy egy uton fut a saeculáris urakkal a szegény ecelésiasticusok jármának nehezítésére és az eklézsiái törvények megtapodásában.”³

Az előzmények közül csak e néhány fontos részlet említem fel, mivel cikkem ugyis hosszúra nyult. Keresztesi leírása könnyen hozzáférhető annak, a ki a részleteket ismerni akarja. Keresztesi azzal a sentimentális megjegyzéssel végzi erre vonatkozó leírását, hogy a köbökuti egyházmegyei gyűlésen a lelkészek is elhagyták Sinait: „Igy látni való, hogy a papok állandóságához, vagy barátságához sem lehet senkinek támaszkodni.”⁴ Tény, hogy a világi elem összetartása győzött az egyházi elemnek az ügy kezdetétől fogva jelentkező széthuzásával szemben.

Dr. Barcsa János.

TANÜGY.

Szemlélődés tanügyi reform kérdések felett.

(Folytatás.)

A gyermeki lélek vizsgálatának eredménye tehát arra utalja a vallásos nevelést, hogy az az erkölcsi hatások közlésénél tartsa meg a kellő fokozatot, tényeket, positívumokat állítson a gyermek elé, a transcendentalis indokolás akkor jöjjön, mikor az ifjú lélek azt keresi

Vallástanítási rendszerünknek is sok az alapfoglatkozása. Nem alkalmazkodik az ifjú lélek természetes szükségleteihez, átlépi s mellőzi a legelembb paedagogiai szabályokat, nincs beosztva az egyén egész életére, nem annyira élő hitet, mint kétségeket támaszt.

¹ Keresztesi naplója 230. l.

² U. o. 302. l.

³ U. o. 341. l.

⁴ U. o. 351. l.

A ker. vallás tanításának kritikáját és rendszerének az egyén egész életére való beosztását adja Baumgarten Ottó a kiel. theol. facultás nagyhirű professora, nagyon elterjedt „*Neue Bahnen*“ c. könyvében (J. C. B. Mohr, Tübingen, Leipzig Ara 175 M.), amelyből sok jó eszmét meríthet minden lelkész és vallástanító. Baumgarten kritika alá veszi a vallástanítást a *paedagogia* és az *igazságérzet* szempontjából s azután könyve pozitív részében előadja a maga rendszerét.

Kritikájának néhány pontját érdemesnek tartom arra, hogy itt megösmertessem.

1. Minden újabb paedagogikának alaptörvénye a *gyermeki természet és naivitás* tekintetbevételét követeli. De mi hogy beszélünk a gyermekekkel? Ugy, mintha az érdeklődnek saját belső élete iránt, mintha önmagával folytonos elmélkedésben volna, mintha a bűn nyomása alatt élne, s szabadítás után sóhajtozna, mintha kényszer nélkül reflektálna egy láthatatlan világ felett! Az egészséges gyermek gondtalanul játszva, változatosság között él, hamar elfelejtve saját hibáit. Igaz, hogy a gyermek is tépelődik, kombinál, de tépelődése, kombinálása, mindaddig nem vonatkozik a belső, elrejtett emberre, míg egészséges. A külső világ neki sem nem jó, sem nem rossz, csak érdekes, de bizonyára nem siralom völgye. A protestantizmus az érzék feletti bensőséget, minden érzékinek pessimistikus felfogását, a saját erőnk iránti teljes bizalmatlanságot hirdeti. Nemesak a forma, de a tartalom sem való a gyermeknek, mert túl megy naiv itéletén és tapasztalatán.

2. Átlépi a vallástanítás a *konkrét szemléltetés*, a *távolí megjelenítésének* elvét is. A hittan tanai oly mélyek, hogy a mai tanításmód mellett tönkre van téve paedagogiai hatásuk. Bűn, boldogság, Isten országa: mind olyan elvont fogalmak, amelyek felfoghatatlanok a gyermekekre nézve, ha csak konkrét alakban nem állítjuk elébe. Az Isten országa a Jézus kortársaira nézve könnyen felfogható volt, mert a Dávid birodalma, mint érzéki képzet reprezentálta ezt.

A bibliai történeteknek is sok olyan alakja van, amelyek a gyermekekre nézve idegenek, anachronistikusak, emberfeletti; hiányzik belőlök az elengedhetetlen szemléletesség. Így lesznek a gyermek előtt csak árnyképekké, amelyek az ő és az emberek életével nem állanak kellő vonatkozásban. Más volna, ha nem mint történeti, hanem mint mondai alakok szerepelnének (pl. Góliát, Sámson stb.)

3. Hiányzik a vallásoktatásból a *vallásos képzeteknek a meglévő képzetvilággal való társítása* s ily módon való elsajátítása. Habár Herbart, Ziller, Rein túl is hajtják a formalis fokozatok alkalmazását; de az bizonyos, hogy az oktatásnak össze kell olvasztani az új képzeteket a tudatban levőkkel. A lélek nem élettelen mechanizmus; reakényszeríteni semmit sem lehet. Ahoz kellene magunkat tartani, hogy közelről menjünk távolira s csak olyan új anyagot adni, amely után a lélek vágyik.

4. Különösen nagy hibája vallásoktatásunknak a sok *értelmetlen könnyűkülözés*. Erről sok panasz hallik a szülők köréből is. Pedig jól tudja mindenki, a lélektanból, hogy csak az appercipiált képzetek lehetnek a lélek igazi tulajdonai. Szentírásbeli helyek, zsoltárversek megtanításánál mennyi meg nem értett szót kell a gyermeknek bemagolni! A tanító tehetetlen, mert sok dolgot nem is tud a gyermek ér-

telméhez szabni. (Szerencsére nálunk nincs káté tanulás!)

Szemére veti Baumgarten a ker. vallásoktatásnak, hogy 1. *eltakarja az objectiv igazságot*. Milyen távolság van ma a traditio, a melyet a vallásos oktatás ural és a tudományos kutatás között; a vallásos és a tudományos igazság között! Egy francia tudós konstatálja, hogy a németeknél, míg egyfelől a tudományos kutatás kérlelhetetlenül halad előre, addig az iskolai oktatás századokkal hátra van maradván. Még a templomi katedra is mereven távol tartja az elméket a theologiai tudományok haladásától. Ezáltal mindinkább nagyobb lesz a szakadás az előrenéző tudomány és a visszafelé tekintető traditio között. Míg a realis oktatás át van hatva a modern fejlődéstan által, addig a vallásoktatás még Copernicus, Goethe, Darwin előtt él. Azért állanak elő az összeütközések úgy műveltejünk, mint munkásaink vallásos gondolatvilágában.

2. Baumgarten szerint a vallásoktatás *elfojtja a subjectiv igazságot*. Folytonosan más környezetben és új tapasztalatok által fejlődünk; a világ változik körülöttünk és ezzel belső életünk is, amelyre nézve elhatározó fontosságúak a külső ingerek és az azokat követő reakciók. Ha hűek akarunk lenni ezekhez az új élményekhez, akkor hűtleneknek kell lennünk traditionalis igazságainkhoz. A prot. egyházban azonban kettős igazság nincs; de van annál több ingadozás a belső, lelki életben.

3. A vallásoktatás *tompítja az igazság (= valóság) iránti érzéket*. A vallásoktatás folytonosan a valóság felett lebeg, törvényei nem alkalmazhatók a mindennapi élet viszonyaira. Hirdeti folytonosan a csodát, s a hívő sem láthatja azt soha megvalósulva. Az általa elének állított emberek vagy fény-, vagy árnyalakok; semmi átmenet. Általában nem gondol arra, hogy a vallásnak a valósághoz is van köze.

Ime egy divatos theologus véleménye! Lássunk más véleményeket is!

(Folyt. köv.)

Sáfrány Lajos.

KÖZÉLETÜNK.

Tavaszi egyházkerületi közgyűlésünk.

A díjlevelek, adás-vételi és csere szerződések sorszámaintól eltekintve (71 tétel) 79 sorszám alá van besorozva a május 24-én megnyílt egyházkerületi közgyűlés tárgyhalmaza; e 79 tételnek még 63 alcíme van, és így összesen véve a bírósági tárgyakon kívül mindent egybevéve — ha póttárgysorozat nem lesz, — 213 tárgyat kell elintézni a közgyűlésnek, melyből 62 darab az első délelőtti elintézését nyert.

Agg főpásztorunk személyesen nyitotta meg az ülést. Előbb buzgó imában kérte az Ég segedelmét, majd felolvastatta megnyitó beszédét Sass Béla h. főjegyzővel, melyben elhunyt jeleseinkről kegyeletesen emlékezett meg. 27-ik a közgyűlés, melyet most megnyit. Ezuttal érdemben fontos ügyről alig tehet jelentést. Szemeinek gyengesége miatt a zsinaton nem jelenhetett meg, hanem Dávidházy János legidősebb esperessel helyettesítette magát. Az őszi közgyűlés óta több mint 2000 ügydarab láttatott el el-

nökileg. Megemlékezett arról a jeles ünnepről, melyen a debreceni egyházmegye esperesét, Dávidházy Jánost 25 éves esperessége alkalmával ünnepelte, kit ő is levélben sietett üdvözölni, miután gátolva volt a személyes megjelenésben. Fontosnak jelzi a tárgysorozatot, bölcsességnek s türelemnek lelkét kéri a tanácskozásra s a gyűlést megnyitottnak nyilvánítja. A közgyűlés Benesik István nagybányai, Doroghy Lajos hevesnagykusági esperes és Ritoók Zsigmond bihari egyházmegyei gondnok halála fölött mély fájdalomnak ad kifejezést s az érdemekben gazdag férfiak emlékét jegyzőkönyvében megörökíteni határozza. Dávidházy János esperest pedig 25 éves esperessége alkalmából a közgyűlés melegen s lelkesedéssel üdvözli.

Távolmaradásukat kimentették többen, mit sajnónosan vett tudomásul a közgyűlés.

Tudomásul vétetett, hogy a békésbányai egyházmegyében Fekete Márton, a debreceni egyházmegyében Fráter Barnabás gondnoknak választott meg, György Lajos pedig a hevesnagykusági, Széll György a nagybányai egyházmegyében esperesnek lett meg választva. Mindnyájukat örömmel üdvözli a közgyűlés s beiktatja a közgyűlési tagok állandó tagjainak sorába. A bihari egyházmegye gondnoki helyettesül Kiss Elek világi tanácsbírók küldte be, a ki a jelen ülésre közgyűlési tagul igazoltatott.

A megjelentek számbavétele után olvastatott a a főjegyzőségre beadott szavazatok számbavételével megbízott küldöttség jelentése, melynélfogva a második szavazáskor a többséget Dicsőfi József nyerte meg. Az új főjegyző a hivatali eskü letétele után rövid de tartalmas beszédben vázolta programját s köszönte meg az egyházkerület bizalmát, majd a főgondnok üdvözölte az új főjegyzőt, aki helyét el is foglalta.

A gyűlés alatt elrendelendő szavazások eredményének számbavételével a Szikszay Zoltán elnökléte alatt Kiss Ferencz, Fráter Barnabás, Padrah Sándor és Biber József bizattak meg.

Sass Béla theol. akad. tanár fellebbezést adott be. Dr. Ferenczy Gyula akad. tanárnak a theologiai tanári kar egyházkerületi képviselőjéül történt kiküldetésére vonatkozó akadémiai tanácsi határozat ellen. Miután a képviselőül történt kiküldetésről szóló megbízólevél az egyházkerületi közgyűléshez nem jutott el: a fellebbezés tárgyalanná vált s levétetett a napi rendről.

Olvastatott az egyházkerületi pénzügyi bizottság jelentése a véleményezés végett hozzá utalt kérdésekről és az egyházkerületi 1904. évi pénztári számadásról. A pénzügyi bizottság jelentését lapunk közelebbi számában ismertettük volt, azért itt nem ismétljük. A propositiók elfogadtattak. Széll György nagybányai esperes ugyan a máramarosszigeti jogakadémiának nyújtandó évi 4000 (4800) korona tanszéki segélyezést csak ideiglenesen kéri megszavaztatni, de miután egy tanszék alapítását az egyházkerületi közgyűlés elvileg már elhatározta: a kérdés ezen oldala vita, vagy szavazás által való eldöntés tárgyát nem képezhetette.

Főtiszteletű püspökünk gyengélkedése miatt el-távozván a közgyűlésből, helyettesképpen Dávidházy János esperes kéretett föl az egyik elnöki hely elfoglalására.

Az időszaki tanács megalakítása után olvastatott Szeremley Sámuel egyh. tanácsbírónak ez ál-

lásáról való lemondása. A közgyűlés a lemondást nem fogadta el, s bizalommal reméli, hogy e jelesünk visszanyervén egészségét, továbbra is megmarad abban az állásban, hova őt az egyházkerület osztatlan bizalma emelte.

Sass Béla egyh. ker. h. főjegyző és rendszerinti aljegyző ez utóbbi állásáról szóló lemondását fölterjesztette az egyházkerületi közgyűlés elé.

A közgyűlés a mindenkor hívnek, igaznak, munkásnak ismert aljegyzőt felkéri hogy aljegyzői hivatalát a közérdekből is sziveskedjék továbbra is megtartani. Az ily értelemben felolvasott határozati javaslat elfogadtatván, György Endre egyh. megyei gondnok külön is felszólal, hogy ebben az irányban ne csupán a referens javaslatában nyilatkozzék meg a közhangulat, a közgyűlés minden tagja nevében kéri a lemondás visszavételét illetve az állás megtartását. Nem lévén jelen a lemondott aljegyző elhatározása felől ezuttal a közgyűlés nem szerezhette tudomást.

Gróf Degenfeld József egyh. ker. főgondnok s világi elnök emlékezetébe hozza a közgyűlésnek, hogy a múlt évi őszi közgyűlés alkalmával helyeslőleg vette tudomásul a közgyűlés azt az elnöki intézkedést, melynélfogva a megürült egyházkerületi levéltárnoki állás betöltésével helyettesképpen Eröss Lajos theol. akad. tanár s egyh. ker. tanácsbíró bízott meg. Ugyanakkor határozatilag kimondta a közgyűlés, hogy a levéltárnokot ezen a tavaszi közgyűlésen választja meg. (225. jkvsz.) Felhívja azért a közgyűlést, hogy a választást ejtse meg. A közgyűlés osztatlan bizalma a helyettes levéltárnok felé fordult, a ki azonban hivatkozással korábbi kijelentéseire, nem hajlandó a tiszt elfogadására, s csak a közgyűlés több ízben megújuló kérése és sürgetése előtt hajolt meg, a midőn azzal a feltétellel nyilatkozott késznek a munkára vállalkozni, ha a konventi iratok a levéltárból eltávolíttatnak. Ezt az óhajást a közgyűlés kész is teljesíteni, s megbizta a főiskolai gazdasági tanácsot és a levéltárnokot, hogy keressenek megfelelő helyet a konventi iratoknak, s az elnökség intézkedjék a kihelyezés végrehajtása érdekében.

Az üresedésbe jutott egyházkerületi bizottságok kiegészítése a következőleg történt meg: az egyházkerületi tanügyi bizottságban Dávidházy János, Sütő Kálmán és dr. Baksa Lajos, a főiskolai igazgatótanácsba Szikszay Zoltán, az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottságba György Lajos, a Bátor Baldácsi alapítványi bizottságba Dicsőfi József, a református segélyegyleti választmányba Görömbei Péter és Eröss Lajos választottak meg. A többi bizottsági helyekre holnap tesz javaslatot az elnökség, a bizottságok meghallgatása után.

Az őszi közgyűlés 289—1904. jkvsz. a. az M. b. pontban megbízást adott a Dávidházy János esperes elnöklete alatt kinevezett küldöttségnek, hogy a Miklóssy Mózes-féle alapítványi ingatlanrészlet elárverezése s ezzel kapcsolatos ügyek tárgyában vizsgálatot tartván, érdemleges jelentését az 1905. év tavaszán tartandó egyházkerületi közgyűlésre közvetlen nyujtsa be. A küldöttségi jelentés részletesen foglalkozik az egész kérdés historikumával, s konstatálja, hogy mulasztás történt már akkor, amikor a hagyománynak birtokba vétele alkalmával nem gondoskodott a kollegium gazdasági tanácsa, hogy az ingatlanrészlet tulajdonjoga a kollégiumra bekebeleztesse. Rossz hiszemüleg járt el az eladó fél

is. Mulasztás volt, hogy a sámsoni ingatlanárverési ügye, melyre a 3800 k. kifizetett vételár első helyen volt betáblázva, figyelemmel nem kísértetett s a mellék jelzálogul felajánlott ingatlan értékbizonyítványa be nem szereztetett. A küldöttség nem jutott adat birtokába, melynek alapján a felelősséget megállapíthatta volna, de ezt tulajdonképpen feladatának sem tartotta. Mellékeli a küldöttség a maga jelentéséhez Márk Endre kollegiumi s egyházkerületi ügyész azon nyilatkozatát, melynélfogva, ha a bíróság a felelősséget megállapítja: ő kész kártalanítani a főiskolai pénztárt a 8020 k. vételár erejéig. Itt meg kell jegyeznünk az igazság érdekében, hogy a Miklóssy Mózes alapítványi ügyei nem a mostani ügyész idejében, hanem még 1892. illetve 1893-ban bonyolítottak le. Az egyházkerületi közgyűlés utasítja Márk Endre ügyészt, hogy megfelelő módon peresítse be a rossz hiszemüleg eljáró Fried eladót, s ha ennek eredménye nem volna, a jelentést tevő küldöttséget megbizza, hogy a mulasztások körül állapítsa meg a felelősséget s tegyen róla jelentést a közgyűlésnek.

A Dorogi Lajos esperes elhunytával megürült konventi póttagságra a közgyűlés Görömbei Pétert választotta meg.

Alföldi László hajdunánási presbyter felebbezése az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye végzésével szemben Kola Gábor aligondnokká történt választása ellen a közgazgatási bíróság elé tartozván, illetékes eljárás végett visszaadatik az egyházmegyére.

A vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak a lelkészi hivatalok portómentes levelezésre vonatkozó leirata tudomásul vétetvén, a jegyzőkönyvben egész terjedelmében közöltetni fog.

(Folyt. köv.)

A felsőszabolcsi ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése.

1905. május 3—4-én Nyiregyházán tartott meg Nagymáté Albert h. esperes és Gencsy Albert egyházmegyei gondnok elnöklete alatt. Fájdalom érintette a gyűlés tagjait, hogy szeretett esperesét Görömbei Pétert ez alkalommal nélkülöznie kellett, a kit feleségének terhes betegsége s neki magának is gyengélkedése akadályozott a megjelenésben, de csak testileg. A 70 számból álló tárgysorozat ügyeinek gondos előkészítése s az esperesi időszaki jelentés lélekben jelen valóvá tették őt a gyűlésen. A közgyűlés első teendőjének ismerte őszinte sajnálatáról s meleg ragaszkodásáról táviratilag értesíteni esperesét. A gyűlésnek egyik legjelentősebb mozzanata volt a nagy Degenfeld Imre unokájának Degenfeld Pál tégelási nagybirtokosnak, mint ujonnan megválasztott tanácsbírónak eskütétele, s az ezt követő szives s férfias elkötelező ígéret az egyházzolgáltatásra. Az új tanácsbíró ur a gyűlés végezetéig jelenlétével már ezen alkalommal is igyekezett beváltani az ő áldásos egyházi működéséhez fűzött reményeinket.

Az esperesi jelentés kapcsán jegyzőkönyvünkben örökítettük meg özv. Hegyi Mihályné, Benesik István, Doroghy Lajos és Ritoók Zsigmond, legközelebb elhunyt nagyjaink emlékét.

A gégenyi egyház regeneratioja, az Andrássy Kálmán buji lelkész 25 éves lelkészi jubileuma, ezen tudós és tevékeny nagy emberünknek egyháza részé-

ről ez alkalomból jelentékeny ajándékkal s ünnepléssel való megtiszteltetése, Nyiregyházán az elemi iskolaügy hatalmas fejlődése, egyik legkisebb egyháznak a kékeseinek építési célokra erején felül hozott áldozatait, esperesi jelentésnek ezen örvendetes részletei lelkesedést s megérdemelt elismerésről szóló határozatokat eredményeztek.

Részvétellel értesült e. megyénk Horváth József pátrohai és Márton Gyula mihálydii lelkészek, — Kovács Pál kanyári — és Demjéni Lajos bagdányi tanítók elhunytáról.

A dr. Mezőssy Béla lemondásával megüresedett egyházkerületi világi képviselőség Vay Péter t. bíróval töltetett be, az időközi bíróság maradt a régi.

A tanítók és tanítónők eskütétele a szokott ünnepélyességgel szives üdvözlések kíséretében történt ez alkalommal is. Az e. ker. közg. költségek alóli felmetés tárgyában hozott e. ker. i. határozatra kimondta egyházmegyénk, hogy ilyen címen ő is felmenti a gyülekezeteket a fizetés alól.

A tanítói fizetések becsülésére vonatkozó püspöki leirat nem tartja szükségesnek az általános díjlevél revisiót az esetenként előálló szükséges kiigazítások elöl azonban nem zárkózik el.

Terjedelmes s érdekes jelentést adtak zsinati képviselőink s a zsinat eddigi működését a törvénykezési rész kivételével, áldásosnak jelzik egyházunk jövőjére.

A lelkészi nyugdíjnézet tervezetét nem fogadta el a közgyűlés. A csak rokkantság esetén való nyugdíjazása reményében olyan óriási terheket nem tart elfogadhatónak, mint a javaslat contemplál s ennek a humanitással is ellentétben álló intézkedései is erősen kihívták magok ellen a jogos kritikát.

E közérdekű dolgokon kívül mint mindig úgy most is nagyon sok helyi érdekű adás-vevés, díjlevél módosítás s különböző tárgyú kérvények vették igénybe a közgyűlés idejét.

Négy közigazgatási bírósági ügy, nagyobbára adóügyi felebezések a gyűlés második napján nyertek elintéztést.

Az ügyek gyors és alapos tárgyalásánál a gondos előkészítés mellett h. esperes Nagymáté Albert ügyes és tapintatos vezetésének is lényeges szerepe volt.

A gyűlés első napján délután 3 órakor lelkészegyleti közgyűlés volt, amelynek jelentős határozata az, hogy egyházmegyénk 8—9 kissebb értekezleti körre alakult, a melyek évenként tartoznak a közösen érdeklő egyházi ügyekben tanácskozásokat tartani s egyes kijelölt ügyekben az e. m. lelkészi értekezletre véleményeiket betérjeszteni. A nagytest lassan mozog; hátha az apróbb körzetek elevenebb vérkeringést hoznak az egész egyesületbe. Szintén fontos egy 100 koronás pályakérdés kitűzése is a lelkészegylet részéről, a melyért confirmációi káté készítése kívántatik. Egyelőre szoktatóba pedig talán kissebb jelentőségű s könnyebb tárgy lett volna célszerűbb; dehát nem igen volt idő az eszmecserére, mert már 4 órakor újra az e. megyei közgyűlés folytatott. Elfogadtuk hát az elnökség propositióját a jövő majd meg. mutatja, hogy e pályakérdés, mely annyi helyen meddő maradt, nem fogja e ezek számát szaporítani nálunk is.

Közébédünk is volt, eleven részvétellel s az elmaradhatatlan pohárköszöntőkkel.

Egyik referens.

KÜLÖNFÉLÉK.

A püspöktől.

1245—1905. szám.

A nagytiszteletű esperes uraknak!

A nagymélt. vall. közokt. miniszter urnak f. é. május 4-ről 37133. sz. a. kelt s valamenynyí egyházi főhatósághoz megküldött körirata alapján tudatom a nagytiszteletű esperes urakkal, hogy e folyó isk. év szünidejében a miniszter ur a Székesfővárosban, a tanítók számára a Pedagógiumban, a tanítónők számára pedig a II. ker. áll. tanítónőképző intézetben rendeztet elemi népiskolai tovább képző tanfolyamokat.

A tanfolyamok 3 hétre terjednek és június hó 26-án fognak megnyitvatni.

Mindenik tanfolyamra 60 hallgató vétetik fel, kik közül 40—40 ingyenes ellátás kedvezményében és 30 kor. pénzsegélyben részesül; a többi pedig ingyenes lakás mellett a tanfolyam egész idejére 25 kor. díjért nyerhet élelmezést. Felvételért folyamodhatik minden alkalmazásban levő okleveles tanító vagy tanítónő. Bélyegtelen kérvények az illetékes kir. tanfelügyelőség utján nyujtandók be.

Pályázati határidő: május hó 25.

Midőn erről a nagytiszt. esperes uratat további szives eljárás végett értesíteni; teljes tisztelettel vagyok

Debrecen, 1905. május hó 12.

Kiss Áron
püspök.

— Dr. Bacsoni Lajos volt főiskolai jogtanár és egyházkerületi világi aljegyző közadakozásból állított sírkövének leleplezése, a mely tavaly az előrehaladt őszi idő miatt nem volt megtartható, a mostani egyházkerületi közgyűlés alkalmával, május hó 24-én délután történt meg a debreceni cegléd-utcai temetőben rövid, de megható ünnep keretében, melyen a család tagjain és gróf Degenfeld József egyházkerületi és főiskolai főgondnokon kívül megjelent az egyházkerületi közgyűlésnek, a főiskolai tanári karnak és Debrecen város közönségének számos előkelő tagja. Az ünnepélyt a főiskolai kántus éneke nyitotta meg és zárta be, közben pedig Sass Béla theologiai akadémiai tanár a következő költői lendületű, de egyúttal minden szavában igaz, a megholdogú't nagy embert hiven jellemző tartalmas beszédet mondotta: „Hol nemes pályafutásod több mint három esztendeje oly korán megszakadt, nagy veszteségünk igaz fájdalommal s lelkünk ma sem enyhült keservével ismét megállunk néma sirodon, szeretett barátunk, hogy midőn kegyeletünk szerény adóját irántad lerójjuk, a koporsóban Isten kegyelmét beszéljük és a pusztulás helyén az ő hűségét, amely életed gazdag tartalmát nekünk ajándékozta. Szíved régen küzd, de baráti szereteted ránk lövelt melege behatolt szí-

vünkbe s ma is táplál, éltet, boldogít bennünket. Agyad elporladott, de gondolataid, fenkölt eszméid fénye ma is szemünkbe ragyog s megaranyozza sirod bús éjjelét. Szellemednek az emberi korlátoltság, elfogultság és előítélet bilinenseit lerázott szabad merész röpte, az az erkölcsi bátorság és erő, amely roskatag porsátorodon messze túlmagaslott, önzetlen, megvesztegethetlen jellemed, a melynek acélját az élet sanyarúságainak és az ernyedetlen munkának érlelő hősege edzette meg, de amelyet szellemi és erkölcsi javakért vivott tusakodásiban a nyomorúság megejteni vagy megalkuvásra kényszeríteni sohasem birt, ma is tisztelettel és csodálattal tölti el keblünket. S ha vallássosságunk emberi kedélyünknek az örök igazság és tökéletes jószág felé vonzó fensőbb sejtelmiből és sóvárgásából fakad: úgy az igaz kegyességet is ott látjuk ragyogni igazságszomjazó s emberszerető lelked legszebb ékkövéül. Ahol ennyi drága kincsünk porba hullt, hol a közügyek hivatott, fáradhatatlan bajnokának karja lehanyatlott, hol kised családi fészked árva madarainak öröme és boldogsága örökre tovatűnt: legalább ezzel az egyszerű kövel jólesett megjelölnünk zaklatott élted esöndes révét s örök létednek bőlesejét, sirodát. De megjelöltük egyuttal áldott köztevékenység szinterét, debreceni reformált főiskolánkat is egy nevedet viselő kiegészítendő alapítvánnyal, amelyben — habár szerény eszközökkel, tovább is munkálni fogod a magyar ref. egyház s a magyar nemzeti közművelődés ama nagy céljait, a melyeknek oltárán élted ellobogott. Hogy befejezzük a kegyelet művét, melyet a sáro-pataki és debreceni főiskolák tanárkarai kezdtek, majd a tiszántúli egyházkerület közgyűlésének, barátainak, tisztelőidnek, tanítványaidnak hálája folytatott, most im átadjuk e szerény sirkövet a temető esöndjének. Átaljuk nevednek, emlékezetednek, ámde egyuttal át is vesszük azt. Hisz ez a sirkő nemcsak a te nyugalmad helyét jelöli, de a megnyúgvas, a magunkbaszállás, a szelid elmélkedés esöndes menedékhelye lesz a mi számunkra is, — hol emlékezeted teher galambja mindenkor meglebbenti szárnyát, ha könyfátyolos szemmel utánad tekintünk s hol köztevékenység nemes rugóinak szemléletébe mélyedt lelkünket továbbra is sugallni fogja szellemed. Pihenj aludj hát szeretett barátunk! Szódd tovább fényes álmaid debreceni főiskolánk hatalmas fejlődéséről, a melynek szived utolsó dobbanásáig igaz, önfeláldozó munkása valál, — édes magyar hazánk s a magyar protestantizmus dicső jövőjéről, melyen oly lázas szeretettel, annyi ábrándos sóvárgással csüggöttél mindenha! Amig szivünk dobog, míg debreceni főiskolánk évkönyveit az enyészet össze nem őrli, míg egyházkerületünk s a magyar protestáns egyház történelme végkép le nem zárul: a te sirhalmodat sem fogják fölvernii a feledésnek túskebokrai! Isten veled! Abban a fensőbb szellemvilágban, hol, földi léted ködfátyolának szertefoszlása után reád immár az örök igazság napja hinti sugárait, szellemi és erkölcsi közösségünk megszakadt arany szálai, szent hitünk szerint, majd ismét s örökre összekapcsolódnak. Isten veled!

— **A békésbánsági egyházmegye** f. évi tavaszi nagy gyűlését május 9-én és 10-én *Makón* tartotta meg. A gyűlésen *Dombi Lajos* esperes *Baksa Lajos* h. elnök majd *Fekete Márton* ujonnan választott egyházmegyei gondnok elnököltek.

A tanácskozás *Nagy Károly* helybeli lelkész szép alkalmi imádságával kezdődött és a *Dombi Lajos* esperes megnyitó fohászával, majd esperesi beszámolójával folytatódott. Ennek kapcsán *Bay József* egyh. megyei egyik jegyző terjesztette be a főgondnok választásra vonatkozó jegyzőkönyvet, mely szerint a *Baksa* 32 szavazata ellenében 57 szavazattal *Fekete Márton* választott meg főgondnoká. Az új főgondnok nagy szabású székfoglalásában elsőben is elhunyt elődjét néh. dr. *Hajnal Istvánt* parentálta el, azután programját fejtette ki: Törvények rabbulisztika nélkül, tárgyilagosság, egyoldalúság nélkül, lelkészek, tanítók, tanárok iránt jóindulat és támogatás; a missió ügy felkarolása és az 1848. XX. t.-c. kifejtése és a felekezetek közti egyenlőség magyarázata, nem egyházi javak elkobozása hanem a jogosult felségítése alapján. Az új főgondnoknak *Dombi* esperes és *Baksa* főjegyző válaszoltak. Ünnepeles aktusa volt még a közgyűlésnek a dr. *Bartóky József* miniszteri tanácsos beiktatása a tanácsbírói hivatalba és a *Szeremley Sámuel Szegedi Kálmán* lemondott érdemes tisztviselőnek lelkes megmarasztása. A gyűlést közebed követé, délutánt pedig a szokásos tisztelgések, bizottsági ülések foglalták le. Este volt a lelkészi kar értekezlete. A második napi tárgyak közül a missió ügyben hozott végzés nyert kiváló fontosságot. Az elfogadott határozat sehogy sem áll összhangzásban a mostani idők erősebb felekezeti mozgolódást követelő egyházi irányával s valami magasabb pogányizü türelmességet és szabadelvűséget lehell. Praktikus szempontok voltak elfogadására döntök. Dr.

— **A tiszáninneri ev. ref. egyházkerület** f. hó 23. és 24. napjain tartotta meg tavaszi közgyűlését *Miskolcon*. Az agg patriárka, a 89 éves *Kun Bertalan* püspök, immár 39-ik évi jelentését terjesztette elő, melyben híven beszámolt az egyházkerület szellemi és anyagi állapotáról. A miskolci felsőbb leányiskola új épületének felemelése s a VI-ik osztály beállítása az egyházkerület nagy áldozatával biztosítva lett. A rendszeres theologiai tanszékre, egyelőre helyettes tanári minőségben, szavazattöbbséggel *Nagy Béla* egri ifju lelkész választott meg. Legtöbb időt a sárospataki főiskola szellemi és anyagi ügyeinek, továbbá az ezekkel kapcsolatban felmerült s lapunk olvasói előtt is ösmert jelenségeknek tárgyalása vett igénybe. Az egyházkerületi közgyűlés, ritka egyhangúsággal szigorú eszközhöz folyamodott: dr. *Tüdös István* miskolci lelkész és kerületi tanácsbíró, továbbá *Zoványi Jenő* theol. tanár ellen elrendelte a fegyelmi eljárás megindítását. A lelkészi nyugdíjintézetre vonatkozólag a kerület új tervezetet kér és vár a konventtől, mert a rokkantsági intézetet nem fogadja el.

— **Gróf Apponyi Albert és Hengelmüller László** nagykövet s a debreceni egyetem. *Csiky Lajos* theol. tanár amerikai tervére Dr. *Benedek János* országgyűlési képviselő felhívta Gr. Apponyi Albert

figyelmét, a ki az iránt a legmelegebben érdeklőd-
vén, táviratilag fölkérte magához Csikyt, s megbe-
szélvén vele a dolgot, miután már előzőleg, tehát
minden fölkérés nélkül beszélt arról monarchiánk
most itthon időző északamerikai nagykövetével, Hen-
gelmüller Lászlóval, ehhez ajánló levelet adott Csiky-
nek, ki azzal Bécsben találta meg a nagykövetet. A
végtelenül érdekes és egyetemünk jövőjére fontossá
válható beszélgetésekről, tárgyalásokról, a melyeket
Csiky e kiváló nevű és állásu politikus és diplomata
férfiakkal Budapesten és Bécsben folytatott, nevezett
barátunk legközelebb fog részletesen beszámolni.

— **Pályázat.** Az Egri-Dobrai-Horvát-Kovács
külföldi tanulmányi ösztöndíjra pályázatot hirdetek.
Az ösztöndíj összege 800 azaz nyolcszáz korona. Fo-
lyamodhatnak azok a hittanhallgatók, akik pályáju-
kat a debreceni theol. akademián a folyó 1905. évi
junius hóban végzik be, de régibb év folyamán
végzett hallgatók kérvényei is figyelembe vétetnek.
A folyó évi junius hó 20. napjának déli 11. órájáig
a theol. dékáni hivatalban benyújtandó kérvényhez
csatolandó 1. a leckeönyv, 2. a szüle vagy gyám
aláírásával, esetleg a nagykoru pályázónak sajátkezű
aláírásával ellátott kötelező nyilatkozat arról, hogy
pályázó az ösztöndíj elnyerése esetén leckeönyvét
a megfelelő féléről, vagy félvekről láttamozva a
theol. Kar dékánjánál felmutatja, a mint ha tenni
elmulasztana, az ösztöndíjat a szüle, vagy gyám,
esetleg a nagykoru önmaga az alapnak visszatérítendő.
(Lásd a tiszásnuli ev. ref. egyházkerület 1904. nov.
29. dec. 1. napjain tartott közgyűlésének jkvi 288.
számu határozatát.) Debrecen, 1905. május hava 17.
napján *Dr. Erdős József* theol. akad. dékán.

— **A hajdunánási gimnázium** kiegészítésének
ügye egy nagy lépéssel előre haladt. A hetedik osztály
megnyitása ugyanis az alkalmas iskola helyiség
hiánya miatt halasztódik évről évre. A 230000 ko-
ronára tervezett új gimnáziumi épületre f. hó 24-én
tartották meg a zárt ajánlatok alapján a tárgyalást,
de végleges döntés csak junius 1-re várható, mert a
beérkezett ajánlatok szakszerű elbírálása több napi
munkát igényel anyival is inkább, mivel 230000 ko-
ronából a felszerelésnek is ki kell telni, a beérkezett
ajánlatok közül pedig a legolcsóbb is kimeríti ezen
összeget a felszerelés nélkül. Remélhető azonban,
hogy egyes részleteknél sikerült olyan megtakarítá-
sokat eszközözni, hogy a felszerelésre szükséges 20—24
ezer korona is kitelik és így még ez év folyamán
megkezdhetik az építést.

— **Rövidhírek a kerületi gyűlésről.** Az egy-
házkerületi gyűlésen tanítóképzőintézeti tanárrá *Nagy*
Vilmos, jogtanárrá *Kovács Gábor* választották meg.
Legyenek szerencsések. — *A debreceni egyetem* ügye
nemely függőben levő és aggályosnak talált kérdések
tisztázása végett az igazgató tanáshoz utasított.

— **Faragó György „Hitvédelem”** című munkája,
amely már e lapok hasábjain is ismertette volt,
széles körben kelt feltűnést s a mint tapasztalásból
tudjuk, valóságos réme lett a baptista apostoloknak.
Oly ügyesen, oly találóan cáfolja meg ez a munka
a baptisták hazug állításait s leplezi le szemforgató
kegyességeket, miszerint joggal elmondhatjuk, hogy
e könyv ma már egyike azoknak a szükséges esz-
közöknek, a melyeket az egyházunk romlására tö-
rekvő álpróféták ellen használatba kell vennünk. A
baptisták lapjának a „Békehirnök”-nek legutóbbi
száma felette neheztel ez ügyes munkára s egyebet

nem tud felhozni ellene, mint azt, hogy nem tudós
theologus, hanem egy egyszerű a baptisták viszo-
nyaival ismerős egyén irta. Szívvel üdvözljük Faragó
Györgyöt ez ügyes munkájáért s kitartást kívánunk
neki a megkezdett úton. Természetesen lelkészár-
sainknak hathatósan kell őt támogatni s munkálko-
dását műveinek megrendelésével elősegíteni. A munka
20 fillérért kapható szerzőnél Debrecen, Erzsébet-út
21. sz. Ajánljuk e munkát mindazon lelkészeknek,
kiknek egyházában baptisták vannak. *Veress István.*

Tartalomjegyzék: Aldoocsütörtökön. — Anthropolatria.
Segesváry József. — Tárca: Nehéz idők. Dickens Károly.
— A zsinat és tanárok. S. Szabó József. — Knox János. ifj.
Révész Imre. — Az egyházi és világi rend harca, Sinai püs-
pöksége. Dr. Barcsa János. — T a n ü g y: Szemlélődés tan-
ügyi reform. kérdések telett. Sáfrány Lajos. — K ö z-
é l e t ü n k: Tavasz egyházkerületi közgyűlésünk. — A fel-
sősabolcsi ev. ref. egyházmege tavasz közgyűlése. Egyik
referens. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **DR. FERENCZY GYULA.**

Pályázat.

A felsősabolcsi e. megyébe kebelezett pát-
rohai ev. reform. egyház lelkészi állomására pá-
lyázatot hirdetek.

A lelkészi állomás jövedelme 3200 kor. 80
fillér, mely áll föld, búza, pénz, szőlőföld és
stólából. Az egyház második osztályba van so-
rozva.

A pályázati kérvények f. évi július 1-ig
(elsőig.) Görömbei Péter espereshez Nagyállóba
(Szabolcsmegye postahely) küldendők.

Debrecen, 1905. május 22-én.

Kiss Áron
püspök.

Pályázat.

A hajdunánási ev. ref. gimnázium fenntartó
testülete az 1905—6. isk. évre pályázatot hirdet
egy *helyettes vallásnári* állásra.

Javada'ma a gimn. pénztárából 1800 kor.
havi előleges részletekben.

Kölelességei: a vallás tanítása a gimnazi-
umban, az ifj. istentiszteletek vezetése, a köz-
istentiszteleteken az ifjuság telügyelete, s ezen
kívül még a törvényesen megállapított óraszámig
azon tantárgyak tanítása, melyekkel az igazgató-
tanács netalán megbizza.

Ez az állás az intézetnek nyolc-osztályu
főgimn.-á fejlesztésekor, ami legközelebb bizton
várható, rendes tanári állássá válik, amikor is
sikeres működött helyettes tanár előnyben fog
részesülni.

Csakis szabályszerűen képesített egyének pályázhatnak. Akik középiskolai tanári oklevelet is mutatnak be, vagy annak megszerzésére való jogosultságukat igazolják, előnyben részesülnek.

Az okmányokkal felszerelt kérvények az ev. ref. egyháztanács lelkész-elnök, nt. Benkő Lajos urhoz, f. évi június 14-ig nyújtandók be.

Hajdunánás, 1905. május 22.

A fenntartó testület.

Pályásat,

a szatmárhegyi ev. ref. segédlelkészi állásra.

Javadalom : 1. 1600 korona, havi előleges részletekben. 2. Butorozott külön szoba fűtéssel.

Kötelesség : Az összes lelkészi teendők önálló végzése.

3. A 3 állami iskolában a ref. növendékeknek heti 12 órán a vallás tanítása.

Lehetőleg személyes jelentkezés alólirottnál f. évi június 15-ig. Vasut, posta, távirat stb. helyben van. Az állás július hó 1-ére elfogalandó.

Kelt Szatmárhegyen, 1905. május hó.

Papolcsi Károly
ev. ref. lelkész.

ORGONA!!

Nagyváradon, fő-utca 51/15.

UJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csőrendszer szerint, gólos-ládával. Biztos működésért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzelhető könnyedségű játszás-móddal bírnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak. — Elvállalok továbbá

régi orgonákat átalakítás, javítása és hangolása a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona-készítő.

ALAPITTATOTT :
1845-BEN.

ALAPITTATOTT :
1845-BEN.

A nagytiszteletű lelkészek, tanárok és tanító urak figyelmebe !

Van szerencsém szives tudomására hozni, hogy a

==== tavaszi idényre ====

raktáram mindennemű **férfi és fiu ruhákkal** dúsan fel van szerelve.

Nagy választékban, elegáns kivitelben, tartós anyagból szolid árak mellett beszerezhetők :

|| **férfi és fiu öltöny, felöltő, szalon ruha, gyermek costum, esőköpeny** ||
(havelock), iskola ruha, zsinatkabát, palást, főveg stb.

Mérték szerint külön osztály. ♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡♡ Ev. ref. papi egyenruha.

Különös figyelmébe! Nagy előnyben részesülnek azon t. vidéki szülők, kiknek fiai helyben hallgatják az iskolai előadásokat, mert a részökre nálam vásárolt ruhákat díjlanul javítom és vasalom.

Kitűnő tisztelettel

NEUMANN M.

cs. kir. udvari szállító, elsőrangú az ország legnagyobb ruha üzlete

DEBRECEN, Piac-utca 49., a m. kir. főpostával szemben